

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

PEDAGOGY OF PARTNERSHIP IN THE NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF THE OLDER PRESCHOOLER

У статті розглянуто актуальну проблему сучасного етапу розвитку освіти – впровадження педагогіки партнерства в освітній процес закладів дошкільної освіти. Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці науковців, які акцентують увагу на значущості сімейного виховання у формуванні та розвитку особистості, а також на взаємодії діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, де дитина виступає як суб'єкт і творець. У процесі дослідження було використано метод аналізу наукових праць для розкриття ключових понять, зокрема таких, як «взаємодія» та «педагогічна взаємодія».

Автори підкреслюють, що поведінка батьків відіграє важливу роль у формуванні особистості дитини, впливаючи на розвиток таких якостей, як самостійність, активність, самоконтроль і інтерес до пізнання. Ці аспекти стають основою для формування повноцінної, гармонійно розвиненої особистості. У статті представлено різноманітні форми педагогічної взаємодії, що сприяють активному залученню батьків до освітнього процесу, зокрема участь у спільних проектах, творчих заходах, дискусіях і консультаціях.

Особливу увагу приділено питанням суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка лежить в основі педагогіки партнерства. Автори наголошують, що такий підхід дозволяє сформувати рівноправні, довірливі стосунки між педагогами, дітьми та батьками, сприяючи гармонійному розвитку дитини як суб'єкта діяльності. Результати дослідження підтвердили, що педагогіка партнерства є ефективним інструментом для покращення якості освітнього процесу, адже створює атмосферу співпраці, взаємоповаги та взаєморозуміння.

Узагальнюючи, у статті обґрунтовано важливість впровадження педагогіки партнерства в практику закладів дошкільної освіти та запропоновано практичні рекомендації для оптимізації взаємодії між учасниками освітнього процесу. Результати дослідження можуть бути корисними не лише для педагогів і батьків, але й для керівників освітніх закладів, які прагнуть модернізувати підходи до організації освітнього середовища. Використання педагогіки партнерства сприятиме створенню більш гармонійного та підтримуючого простору для розвитку дитини.

Ключові слова: взаємодія, партнерство, «вихователь – діти – батьки», заклад

дошкільної освіти, старший дошкільний вік.

The article deals with an urgent problem of the modern stage of education development – the introduction of partnership pedagogy into the educational process of preschool education institutions. The theoretical and methodological basis of the study is the work of scholars who focus on the importance of family education in the formation and development of the individual, as well as the interaction of activity-based and personality-oriented approaches, where the child acts as a subject and creator. In the course of the study, the method of analysing scientific works was used to reveal key concepts, in particular, such as «interaction» and «pedagogical interaction».

The authors emphasise that parental behaviour plays an important role in shaping a child's personality, influencing the development of such qualities as independence, activity, self-control and interest in learning. These aspects become the basis for the formation of a full-fledged, harmoniously developed personality. The article presents various forms of pedagogical interaction that promote the active involvement of parents in the educational process, including participation in joint projects, creative activities, discussions and consultations.

Particular attention is paid to the issues of subject-subject interaction, which is the basis of partnership pedagogy. The authors emphasise that this approach allows for the formation of equal, trusting relationships between teachers, children and parents, contributing to the harmonious development of the child as a subject of activity. The results of the study confirmed that partnership pedagogy is an effective tool for improving the quality of the educational process, as it creates an atmosphere of cooperation, mutual respect and understanding.

To summarise, the article substantiates the importance of introducing partnership pedagogy into the practice of preschool education institutions and offers practical recommendations for optimising the interaction between participants in the educational process. The results of the study can be useful not only for teachers and parents, but also for managers of educational institutions seeking to modernise approaches to the organisation of the educational environment. The use of partnership pedagogy will help to create a more harmonious and supportive space for child development.

Key words: interaction, partnership, «educator – children – parents», preschool institution, senior preschool age.

УДК 373.2.015.31:172.15
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/78.2.31>

Тесленко С.О.,
канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Лісовська Т.А.,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Педагогіка партнерства є сучасною освітньою концепцією, що базується на принципах рівноправної взаємодії, співпраці та взаємоповаги між педагогами, дітьми та їхніми батьками. Ця модель взаємовідносин спрямована на створення умов, за яких усі учасники освітнього процесу стають партнерами у досягненні спільної мети – гармонійного розвитку дитини.

Актуальність педагогіки партнерства зумовлена викликами сьогодення, які вимагають переходу від авторитарних методів навчання до демократичних форм співпраці, заснованих на відкритості, довірі та емпатії. У контексті реформування освіти в Україні ця концепція набуває особливого значення, оскільки сприяє формуванню освітнього середовища, що враховує індивідуальні

особливості дітей та стимулює їх активну участь у освітньому процесі.

У статті розглядаються теоретичні засади педагогіки партнерства, її ключові принципи та практичні підходи до реалізації в педагогічній діяльності.

Суспільство очікує справжніх фахівців – сформованих особистостей, які вирізняються ініціативністю, творчістю, ерудованістю, дотримуються національних цінностей і шанують культуру українського народу. Це задекларовано в державних документах, таких як Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа», Базовий компонент дошкільної освіти тощо. Одним із ключових чинників ефективного формування особистості визначено «педагогіку партнерства», що базується на визнанні дитиноцентризму, доброзичливому та гуманному ставленні до дитини, її здібностей і задатків, а також на взаємодії всіх учасників освітнього процесу (вихователь – дитина – батьки), що забезпечує єдність і гармонізацію освітньої траєкторії.

У Законі України «Про освіту» у статті 55 серед прав та обов'язків батьків здобувачів освіти зазначено: «виховання у дитини поваги до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; формування шанобливого ставлення до державної мови, символів України, національних, історичних і культурних цінностей України, а також дбайливого ставлення до культурної спадщини країни» [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Педагогіка партнерства не є новим явищем, хоча на сучасному етапі її значущість дедалі зростає. Сутність концепції висвітлена у працях класиків педагогіки, таких як Ш. Амонашвілі, А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інших. У працях як вітчизняних (О. Киричук, Я. Коломинський, Г. Костюк, О. Кульчицька, В. Ляудіс, А. Мудрик, Н. Шкляр та ін.), так і зарубіжних учених (Е. Бершайд, Е. Кларк, Дж. Хоманс, С. Фіске та ін.) розкрито сутність поняття взаємодії, механізми партнерських відносин, продуктивні зв'язки між сім'єю та закладом дошкільної освіти, а також принцип активізації взаємодії різних освітніх інституцій.

Виклад основного матеріалу. Методологія дослідження ґрунтується на взаємодії наукових підходів, зокрема діяльнісного, у процесі якого особистість виступає об'єктом, суб'єктом і творцем (Г. Костюк, В. Рибалка та ін.), а також особистісно орієнтованого підходу (І. Бех, С. Максименко, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.), що базується на врахуванні почуттів, цінностей і уявлень дитини про себе як представника української нації, які формуються у процесі взаємодії з іншими під керівництвом вихователя чи дорослого.

Теоретико-методологічну основу дослідження також становлять праці вчених (А. Богуш, З. Борисова, О. Докукіна, Н. Зелевська, Л. Литвин, Ю. Руденко, В. Скуратівський, М. Стельмахович, М. Ярмаченко, О. Ярошинська та ін.), котрі наголошують на значущості сімейного виховання у формуванні та розвитку особистості.

Метою статті є висвітлення проблеми педагогіки партнерства «вихователь – діти – батьки» у контексті освітньої діяльності педагога.

Поняття «взаємодія» у словникових джерелах трактується як «філософська категорія, що відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожен з них впливає на інші, спричиняючи зміни, і водночас зазнає впливу інших об'єктів» [7, с. 77–78]; «взаємний зв'язок між предметами або узгоджена дія між ким-небудь» [2, с. 125]; «у психології – процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів один на одного, який породжує їх взаємну обумовленість і зв'язок» [8, с. 46].

У контексті досліджуваної проблеми особливо важливим є поняття «педагогічна взаємодія» у закладі дошкільної освіти, що ґрунтується на соціальній перцепції та реалізується через спілкування та діяльність. Принципи партнерства, що лежать в основі педагогіки, відповідають загальноприйнятій концепції прав людини, що базується на цінностях людської гідності та рівності.

У Законі України «Про освіту» передбачено індивідуальну освітню траєкторію – персоналізований шлях розвитку учня, що враховує його здібності, інтереси, потреби, мотивацію, можливості та досвід. Це відкриває нові можливості для учнів та їхніх батьків у виборі форм, темпів і способів здобуття освіти відповідно до їхніх потреб.

Поняття «партнерська взаємодія» трактується як форма соціальної взаємодії, що будується на принципах рівноправності, автономності суб'єктів і їхньої взаємної відповідальності.

На думку В. Ковальчук, партнерська взаємодія суб'єктів характеризується такими ознаками: взаємообумовлений контакт і вплив суб'єктів для вирішення питань; взаємодія, спрямована на ухвалення рішень, коригування цілей, дій і поведінки; толерантне ставлення до позицій партнерів; рівноправність у виборі шляхів вирішення проблем; добровільність у визнанні партнерських відносин і рівня включення в спільну діяльність; взаємовигідна зацікавленість сторін, що базується на компромісі, доброзичливості, довірі та рівності; спільна відповідальність за досягнення результатів [4].

Саме у взаємодії з дорослими формується структура самосвідомості дитини – її уявлення про себе. Ефективною технологією організації партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти є включення батьків до освітнього процесу як вихователів, помічників чи експертів.

Ілюстративним прикладом може бути організація Дня відкритих дверей у старшій групі, під час якого батькам пропонують виконувати ролі працівників закладу: вихователя, музичного керівника, інструктора з фізичної культури тощо. Батьки заздалегідь обговорюють з педагогами план дій та форми роботи, що дає їм можливість побачити специфіку діяльності закладу, труднощі педагогів та особливості співпраці з дітьми.

Цей формат сприяє зануренню батьків у роботу закладу та налагодженню взаємодії за напрямками «батьки – дитина – вихователь», «батьки – педагоги». Важливим є також залучення батьків як консультантів, наприклад, під час ознайомлення дітей з різними професіями. Батьки можуть розповісти про свою професію, організувати екскурсії чи віртуальні тури на місце своєї роботи. Така діяльність не лише сприяє профорієнтації, а й зміцнює партнерські відносини між педагогами, батьками та дітьми.

Для подолання можливих непорозумінь між педагогами і батьками, наприклад, під час організації свят, пропонується залучати батьків до підготовки заходів у ролі сценаристів, декораторів, костюмерів або навіть акторів. Така співпраця допомагає батькам краще зрозуміти роботу педагогів, а також сприяє тіснішій взаємодії в рамках співтворчості.

Реалізація партнерської взаємодії ефективно відбувається через проектну діяльність, яка охоплює всі види дитячої діяльності та взаємодії з батьками. Проект базується на таких етапах: підготовчий (визначення теми, цілей, форм співпраці), дослідницько-творчий (збір інформації, творчі завдання, обговорення), та заключний (підведення підсумків, презентація результатів).

Наприклад, у межах проекту «Я в майбутньому», діти разом із батьками створювали відеоінтерв'ю, розробляли розфарбовки, колажі, книги та історії на тему професій. Батьки допомагали організувати заходи, спільно з дітьми вигадували ігри та творчі завдання. Такий підхід зміцнює взаємодію між педагогами, дітьми та батьками, сприяючи розвитку дитини та формуванню довірливих і продуктивних відносин.

Основою педагогіки партнерства є принципи: рівноправність і добровільність у взаємодії; толерантність і взаємоповага; довіра та підтримка; систематичність і відповідальність за виконання зобов'язань.

Здійснення таких підходів можливе лише за умови відкритого діалогу всіх учасників освітнього процесу. Адже, розвиток партнерства в освіті, базується на відкритості, співпраці та спільному вирішенні завдань, що дозволяє залучати батьків до життя дітей і сприяти їхньому гармонійному розвитку.

У межах реалізації проектів для вихованців організовували різноманітні майстер-класи, такі як: «Найсмачніша піца», «Моделюємо одяг майбутнього», «Конструюємо автомобіль», «Створюємо дорожні знаки», «Виготовляємо краплі від нежитю» тощо. Ця діяльність вимагала високого рівня відповідальності та злагодженої взаємодії між педагогами, дітьми та їхніми батьками.

Особливістю такої роботи є те, що всі учасники проекту мають можливість виявити свої здібності, поділитися досвідом і створити умови для ефективної колективної співпраці.

На заключному етапі проекту важливо, щоб діти бачили конкретні результати своєї роботи. Результатом проекту можуть бути: виготовлення колажів, лепбуків, фотозвітів, газет, книг, створення мультфільмів, вистав, макетів чи малюнків. Головною метою цього етапу є забезпечення можливості для учасників побачити реалізацію своїх задумів і оцінити результати своєї діяльності.

Дуже важливо створити ситуації, у яких діти можуть пригадати всі етапи проекту та розповісти про них. Для цього на завершальному етапі застосовують елементи ділових та ситуативних ігор. Наприклад, під час реалізації проекту «Я в майбутньому», діти разом із батьками створювали виставу «Як слоненятко шукав найважливішу професію на землі», презентували лепбуки, в яких збирали інформацію про майбутню професію. На завершальному етапі діти, батьки та вихователі пригадували найяскравіші моменти реалізації проекту.

Висновки. Педагогіка партнерства є дієвим підходом до організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, оскільки:

- сприяє створенню сприятливої атмосфери для засвоєння дітьми нових знань;
- забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу;
- допомагає розкривати творчий потенціал дітей та їхні особистісні здібності у різних видах діяльності;
- залучення батьків до спільної діяльності не лише підвищує інтерес дитини, але й стимулює її мовленнєву активність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід теоретико-технологічні засади : навч.-метод. видання Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та СД) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>
4. Ковальчук В.А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.

5. Маршицька В. Екологічні проекти / Укладач Н.М. Горопаха. Методика ознайомлення з природою. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 423 с.

6. Рижова Н. Екологічний проект «Здрастуй, дерево» / Укладач Н.М. Горопаха. Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання. Мето-

дика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 423 с.

7. Філософський енциклопедичний словник. К. : Абрис, 2002, 742 с.

8. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.